

รายงานผลการดำเนินงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย

ตัวชี้วัดที่ ๓.๑๔ : ดัชนีพัฒนาการเด็กสมวัย (รอบ ๕ เดือนแรก ต.ค. ๒๕๖๖ - ก.พ. ๒๕๖๗)

สถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัย

สถานการณ์ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ในปี 2566 (ตุลาคม 2565- กันยายน 2566) พบว่าเด็กปฐมวัยได้รับการคัดกรองพัฒนาการ (ความครอบคลุมในการคัดกรอง) เท่ากับ ร้อยละ 82.9 เด็กที่ติดตามได้ภายใน 30 วัน เท่ากับ ร้อยละ 89.2 เด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 22.5 (ณ วันที่ 27 พ.ย.66) การส่งต่อเด็กพัฒนาการล่าช้าได้รับการคัดกรองด้วย TIDA4I หรือเครื่องมือมาตรฐานอื่น ส่วนใหญ่เด็กมีพัฒนาการทางภาษาล่าช้า ทั้งการใช้ภาษาและการเข้าใจภาษา และส่งต่อกรมสุขภาพจิต จำนวน 6,266 ราย เพื่อเข้าสู่การกระตุ้นพัฒนาการด้วยเครื่องมือ TIDA 4I ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และสร้างวินัยเชิงบวกโดยใช้ โปรแกรม Triple-p : Preschool Parenting Program ให้ครอบครัวมีส่วนร่วม ในขณะที่ปี 2564 การสำรวจระดับสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กประถมศึกษาปีที่ 1 ภาพรวม IQ =102.78 และ EQ =83.4 และในปี 2566 พบว่าเด็กไม่ได้เข้าสู่ระบบการดูแล โดยแบ่งเป็น 1) เด็กไม่ได้เข้ารับการคัดกรองร้อยละ 17.91 2) เด็กที่ได้รับการตรวจคัดกรองพัฒนาการตามอายุของเด็กในการประเมินพัฒนาการครั้งแรกผ่านไม่ครบ 5 ด้าน ไม่ได้เข้ารับการติดตามกลับมาประเมินคัดกรองพัฒนาการครั้งที่ 2 ภายใน 30 วัน ร้อยละ 10.61 3) เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ไม่ได้เข้ารับการกระตุ้นพัฒนาการด้วยเครื่องมือ TIDA4I ร้อยละ 23.76 และ 4) เด็กที่เข้ารับการกระตุ้นพัฒนาการด้วยเครื่องมือ TIDA4I ไม่ครบตามเกณฑ์ร้อยละ 3.2 ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปี 2566 การดูแลพัฒนาการเด็กปฐมวัยยังมีช่องว่างที่จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขปัญหทั้งในเรื่องของความครอบคลุมในการคัดกรองพัฒนาการและการติดตามเด็กที่มีพัฒนาการไม่สมวัยให้ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ข้อมูลสถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัย ปีงบประมาณ 2566

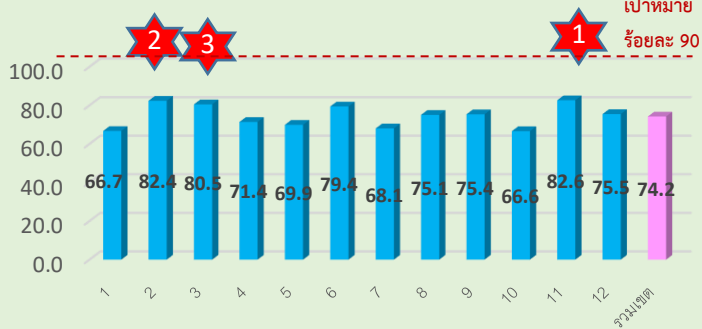
ผลการดำเนินงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย (รอบ 5 เดือนแรก ต.ค. 2566 - ก.พ. 2567)

การขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย ระดับเขต ในปี 2567 (ไตรมาสแรก ตุลาคม - ธันวาคม 2566) พบว่า ภาพรวมเด็กมีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 71.5 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด (เป้าหมาย ร้อยละ 86) เมื่อ

พิจารณารายเขต พบว่า ผลการดำเนินงานด้านความครอบคลุมในการคัดกรองพัฒนาการ และร้อยละการติดตามเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าได้รับการประเมินพัฒนาการซ้ำภายในระยะเวลา 30 ทั้ง 12 เขต และภาพรวมของประเทศต่ำกว่าเป้าหมาย คือ ร้อยละ 74.2 และร้อยละ 85.2 ในขณะที่ ร้อยละของเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า เขต 1, 4, 5 และเขต 11 พบเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าน้อยกว่าร้อยละ 20 ดังภาพที่ 2 ซึ่งจากผลการดำเนินงานในไตรมาสแรก พบว่ายังไม่บรรลุเป้าหมาย อาจเป็นผลสืบเนื่องจากการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพไปสังกัดการปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาการเด็กปฐมวัยขาดความต่อเนื่อง จากนโยบายและการเปลี่ยนถ่ายบุคลากรที่เป็นผู้ขับเคลื่อนงาน รวมถึงการเชื่อมโยงระบบข้อมูลการรายงานการดำเนินงาน ระหว่างหน่วยงานที่โอนย้ายไปสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับระบบฐานข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข ส่งผลกระทบให้การเข้าถึงระบบคัดกรองลดลง และการที่เด็กเข้ารับบริการน้อยทำให้การค้นพบเด็กที่มีพัฒนาการสมวัยได้ลดลง

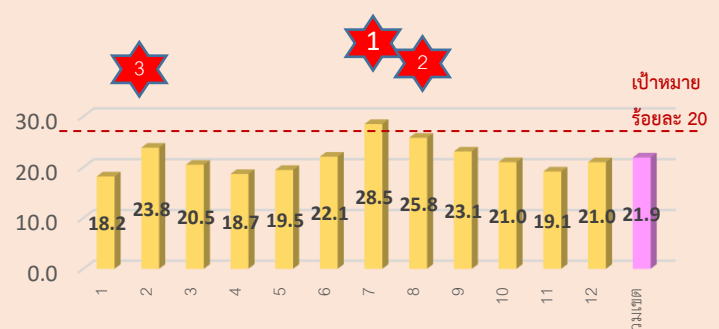
ร้อยละการคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัย

(ต.ค.- ธ.ค. 66) HDC ณ 28 ก.พ. 67

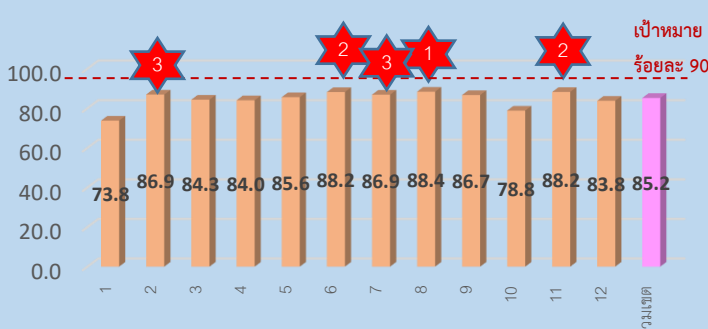
สงสัยล่าช้า

(ต.ค.- ธ.ค. 66) HDC ณ 28 ก.พ. 67

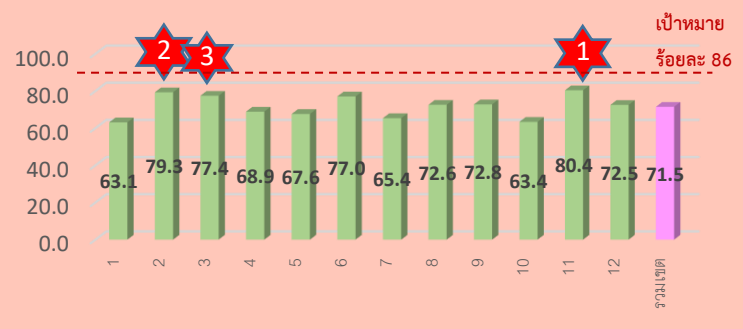
ร้อยละการติดตามได้

(ต.ค.- ธ.ค. 66) HDC ณ 28 ก.พ. 67

ร้อยละของเด็กที่มีพัฒนาการสมวัย

(ต.ค.- ธ.ค. 66) HDC ณ 28 ก.พ. 67

ภาพที่ ๒ ข้อมูลผลการดำเนินงานคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัยไตรมาส ๑ ปี ๒๕๖๗

จากข้อมูล สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เข้าสู่ระบบการดูแลเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการตามช่วงวัยอย่างครอบคลุม และเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย จึงได้กำหนดมาตรการ และขับเคลื่อนการดำเนินงานในปี ๒๕๖๗ ดังนี้

มาตรการที่ ๑ ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อผลักดันให้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ และเกิดรูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย

มาตรการที่ ๒ บูรณาการความร่วมมือ และสร้างกลไกการขับเคลื่อนงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย

มาตรการที่ ๓ พัฒนาศักยภาพเครือข่ายบุคลากรที่ดูแลเด็กปฐมวัยในการเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

มาตรการที่ ๔ สร้างเสริมความรอบรู้แก่ผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

โดยมีแผนการดำเนินการขับเคลื่อนงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย และผลการดำเนินงานตามแผน ในปี ๒๕๖๗ ดังนี้

มาตรการ	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	เป้าหมาย	หมายเหตุ
มาตรการที่ ๑ ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อผลักดันให้เป็น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ และเกิดรูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย	เพื่อวางแผนการขับเคลื่อนงานเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเด็กปฐมวัย และพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภายหลังการถ่ายโอนเข้าสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๑.ประชุมหารือการสำรวจสถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัย	๑ ครั้ง	๑๗ พ.ย. ๒๕๖๖ https://nich.amaimoph.go.th/th/kpr๖๗/download?id=๑๑๓๔๔๕&mid=๓๘๗๙๙&mkey=m_document&lang=th&did=๓๓๙๕๗
		๒.ศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยของประเทศไทย	๑ เรื่อง	ตุลาคม ๒๕๖๖-กันยายน ๒๕๖๗
มาตรการที่ ๒ บูรณาการความร่วมมือและสร้างกลไกการขับเคลื่อนงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย	เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการติดตามดูแลแบบองค์รวม และสามารถเข้าถึงการรับบริการ โดยต้องอาศัยร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ติดตาม เฝ้าระวัง เด็กปฐมวัยในทุกช่วงวัยที่สำคัญ ได้แก่ ๙, ๑๘, ๓๐, ๔๒ และ ๖๐ เดือน	๑. ประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัย แบบบูรณาการไรร้อยต่อ ๖ กระทรวง	๑ ครั้ง	๑๙-๒๐ ธ.ค. ๒๕๖๖ https://nich.amaimoph.go.th/th/kpr๖๗/download?id=๑๑๕๘๔๔&mid=๓๘๗๙๙&mkey=m_document&lang=th&did=๓๔๕๒๒ https://nich.amaimoph.go.th/th/kpr๖๗/download?id=๑๑๔๔๔๗&mid=๓๘๗๙๙&mkey=m_document&lang=th&did=๓๔๕๒๘๖

		๒. ประชุมติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานบูรณาการความร่วมมือการดำเนินงาน ตามบันทึกข้อตกลงการบูรณาการความร่วมมือ ๖ กระทรวง ๘ ตัวชี้วัด	๑ ครั้ง	ม.ย. ๒๕๖๗
		๓. ประชุมสรุปผลการดำเนินงานขับเคลื่อนการเฝ้าระวัง ดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗	๑ ครั้ง	ก.ค. - ส.ค. ๒๕๖๗
มาตรการที่ ๓ พัฒนาศักยภาพเครือข่ายบุคลากรที่ดูแลเด็กปฐมวัยในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย	เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยสำหรับบุคลากรด้านสาธารณสุข ครู/ผู้ดูแลเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑. ประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัย แบบบูรณาการไรร้อยต่อ ๖ กระทรวง	๑ ครั้ง	๑๙-๒๐ ธ.ค. ๒๕๖๖ https://nich.amaimoph.go.th/th/kpr6w/download?id=๑๑๕๔๔&mid=๓๘๗๙๔&mkey=m_document&lang=th&did=๓๔๕๒๒
		๒. พัฒนาและปรับปรุงบทเรียน E-learning DSPM สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและบุคลากรทางการแพทย์	๑ รายการ	https://bit.ly/3rxuHjV
		๓. พัฒนาศักยภาพอาจารย์ด้านการเรียนการสอน DSPM & DAIM ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต	๑ ครั้ง	มิถุนายน ๒๕๖๗
มาตรการที่ ๔ สร้างเสริมความรอบรู้แก่ผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย	เพื่อเสริมสร้างทักษะการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยและสร้างแรงจูงใจให้กับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยใช้คู่มือ DSPM	๑. ผลิตสื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในสัปดาห์ทรงรณรงค์คัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัย	๑ ชุด	กรกฎาคม ๒๕๖๗
		๒. พัฒนาชุดการเรียนรู้รูปแบบ e-learning การยกระดับคุณภาพสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ (๔D) ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ	1 ชุด	กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2567

สรุปผลการดำเนินงานตามผลผลิต Output รอบ 5 เดือนแรก (ข้อมูล ณ วันที่ 28 ก.พ.2567)

- 1) ร้อยละ 74.2 ของเด็ก 0 – 5 ปี ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ
- 2) ร้อยละ 85.2 ของเด็ก 0 – 5 ปี ได้รับการติดตามพัฒนาการ
- 3) ร้อยละ 21.9 ของเด็ก 0 – 5 ปี มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า
- 4) ร้อยละ 71.5 ของเด็กอายุ 0-5 ปี ทั้งหมดตามช่วงอายุที่กำหนดมีพัฒนาการสมวัย

ปัญหา/อุปสรรคของการดำเนินงาน

1. การถ่ายโอน รพ.สต. สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีภารกิจด้านการส่งเสริมสุขภาพ ทำให้ผลให้การดำเนินงานขับเคลื่อนพัฒนาการเด็กปฐมวัยลดลง เด็กปฐมวัยเข้าถึงการคัดกรองพัฒนาการลดลง
 - การประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย (อบจ./รพ.สต.ที่ถ่ายโอน) ในการดำเนินงานพัฒนาการเด็ก
 - ระบบการเชื่อมโยงข้อมูล การส่งต่อ การติดตามเด็กปฐมวัยในหน่วยบริการบางแห่งยังไม่ครอบคลุมและไม่เป็นระบบเดียวกัน
2. ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยบริการบางแห่งขาดความมั่นใจและความรู้
 - การส่งเสริม/กระตุ้นพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 - การสื่อสารกับผู้ปกครอง
 - การบันทึกข้อมูลในระบบ HDC อย่างถูกต้อง
 - การดูแลและติดตามเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการเข้าสู่ระบบ

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไข

- 1) สร้างกลไกการกำกับติดตามระหว่างหน่วยงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ทั้งระดับเขตและระดับจังหวัด
- 2) ประสานความร่วมมือกับ อบจ. ในการขับเคลื่อนพัฒนาการเด็กปฐมวัย ร่วมกับ รพ.สต. โดย สสอ. ประสานและร่วมดำเนินการคัดกรองพัฒนาการและรายงานผลเข้าสู่ระบบ HDC
- 3) สร้างความตระหนักให้แก่ผู้รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลส่งเสริมพัฒนาการสุขภาพของเด็กปฐมวัย เห็นความสำคัญในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

ยูนิเซฟ. อนาคตเด็กประชากรโลก. <https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S0140-6736%2819%2932540-1> .หน้า 610 – 612

ประเมินผลโครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ โครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเฉลิมพระเกียรติฯ ได้ดำเนินการเป็นเวลา 5 ปีในปี 2563 .สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย .

รายงานการพัฒนาเด็กปฐมวัย ปี 2562 . เสนอโดยคณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ กลุ่มกระทรวง คณะที่ 2

รายงานการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย ครั้งที่ 6 พ.ศ.2560

Morrison, J., Chunsuwan, I., et al. (2018). Thailand's national universal developmental screening programme for young children: action research for improved follow-up. Growth and Change, BMJ Global Health. 3(1),1-11.